

**MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
AGRONOMICKÁ FAKULTA**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BRNO 2015

ELIŠKA NĚMEČKOVÁ

Mendelova univerzita v Brně
Agronomická fakulta
Ústav morfologie, fyziologie a genetiky zvířat

**Možnosti využití plemene Mainská mývalí ve felinoterapii
a její vliv na lidský organismus**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Ing. Dagmar Pospíšilová

Vypracovala:
Eliška Němečková

Brno 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci: Možnosti uplatnění plemene Mainská mývalí ve felinoterapii a její vliv na lidský organismus vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:.....

.....

podpis

Ráda bych poděkovala Ing. Dagmar Pospíšilové za odborné vedení při tvorbě bakalářské práce, paní Daniele Hypšové, která mi poskytla potřebné informace včetně materiálů o felinoterapii, rodičům za umožnění studia na této škole a svému příteli za veškerou podporu a pomoc při studiu.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o felinoterapii a jaké účinky má na lidský organismus. V první části jsem se zaměřila na zooterapii, její historii, dělení dle druhu využívaného zvířete, kde jsem poté rozvedla felinoterapii, její formy a jaká plemena jsou vhodná pro tento druh terapie. Plemeno, které mně zaujalo tzv. něžný obr, je mainská mývalí, která se především díky své klidné, přátelské povaze, pozoruhodným chováním a stavbě těla velice oblíbila. Tato terapie má uplatnění především u seniorů, kdy zlepšuje především psychický stav. Dále se aplikuje u dětí, kterým napomáhá zlepšení psychiky související s pocitem samoty, kde se pozoruje i zlepšení jemné i hrubé motoriky. Cílem bylo zjistit především více informací a vyzdvihnout výhody felinoterapie a proč je v některých případech lepší volbou než například canisterapie.

Klíčová slova: Zooterapie, animoterapie, felinoterapie, mainská mývalí, kočka

Abstract

The bachelor thesis deals with felino therapy and its effects on human organism. In the first part I would look outwards zotherapy, its history, division in animals kinds. Then I focus on felinotherapy and its meaning and its kinds. I would point the animal kind, what I am interested in. It's Maine coon cat, also called tender giant. This kind is really favourite, because of their calm, friendly nature. It's also pointed out their strange behaviour and body composition. The felinotherapy is used for seniors and children. It was proved the good impact mental conditions and it's helpful for improvoment of psyche related to feeling the loneliness. It's also watched improvement of fine and row motor activity. My main goal was to find out more informations about felinotherapy, and find advantegases also in comparison to the canisteraphy.

Key words: zotherapy, animal therapy, felinotherapy, Maine coon, cat

OBSAH

1 Úvod	8
2 Definice zooterapie	10
2.1 Historický vývoj zooterapie	10
2.1.1 Dělení podle záměru	11
2.2 Využívané druhy zvířat	11
2.2.1 Hiporehabilitace	11
2.2.2 Canisterapie	11
2.2.3 Delfinoterapie	12
2.2.4 Felinoterapie	12
2.2.5 Lamaterapie	12
2.2.6 Drobní hlodavci	12
2.2.7 Ornitoterapie	13
3 Felinoterapie	14
3.1 Terminologické vymezení felinoterapie	14
3.2 Felinoterapie v České republice	14
3.3 Felinoterapie v zahraničí	14
3.4 Historie koček	15
3.5 Anatomie koček	15
3.6 Kočičí smysly	16
3.7 Etologie koček	17
3.8 Výběr kočky pro felinoterapii	17
3.9 Plemeno mainská mývalí	18
3.9.1 Kategorie plemene	18
3.9.2 Historie plemene	18
3.9.3 Stavba těla a smysly	19
3.9.4 Anatomické mutace - polydaktylie	19
3.9.5 Povaha	20
3.9.6 Zvláštnosti chování	21
4 Mainská mývalí ve felinoterapii	22
4.1 Příběh Diesela a Charly	22
4.2 Seahawk	23
4.3 Beamer	23

4.4. Ostatní plemena využívaná ve felinoterapii.....	23
5 Metody felinoterapie.....	25
5.1 Aktivity za pomoci zvířat (AAA)	25
5.2 Terapie za pomoci zvířat(AAT).....	25
5.3 Vzdělávání za pomoci zvířat (AAE).....	25
5.4 Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR)	26
5.5 Hraní loutkových pohádek se živými zvířaty	26
5.6 Účastníci felinoterapie	27
5.7 Možnosti využití felinoterapie	27
5.7.1 Psychologické a zdravotně sociální aspekty felinoterapie	27
5.7.2 Odpočinek zvířat po felinoterapii	27
5.8 Využití u seniorů.....	28
5.9 Využití u dětí	29
5.10 Využití v nemocnicích	29
6 Kdo a kde u nás felinoterapii provádí.....	31
7 Proč je kočka lepší terapeut než jiné druhy zvířat	32
8 Závěr.....	33
9 Seznam použité literatury	34

1 ÚVOD

Jako téma mé bakalářské práce bylo zvoleno téma „Význam společně s využitím mainské mývalí ve felinoterapii a její vliv na lidský organismus“. Tuto práci jsem si vybrala z důvodu toho, že felinoterapie není příliš známá jak ve světě, tak v České republice, ale v posledních letech se tato situace mění k lepšímu a pozvolna se řadí mezi oblíbené terapie, jako například canisterapie nebo hiporehabilitace. Další odůvodnění zvolené práce je, že se již deset let věnuji společně s rodinou chovu maine coonů a některá z odchovaných koťat se začala využívat k léčebným účelům ve felinoterapii.

V úvodní části byla zmíněna o historii a druhy zvířat využívána k animoterapii. V dalších kapitolách bakalářské práce se zaměřuji na anatomii koček, jejich historii, charakteristiku a následně se věnuji konkrétnímu plemeni mainská mývalí označované jako „něžný obr“ pocházející z Ameriky, které se charakterizuje výbornou povahou a stavbou těla. Sama z vlastních zkušeností mohu potvrdit, že toto plemeno je oddané, klidné, vhodné k dětem, kde v posledních letech je stále oblíbenější mezi chovateli. Dále je velice zajímavé, jak z pohledu genetického, tak z pohledu zvláštnosti chování od nabírání vody a krmiva pomocí tlapek, nebo vydávání několika hlasových projevů v různých situacích.

V další části se věnuji Felinoterapii samotné. Od její historie, charakteristiky, metod, využívaných plemen a také se zmiňuji o psychologických aspektech či pozitivním působením na člověka.

Pozitivní vliv kočky na člověka je již dlouho dokázán. Kočka slouží jako přírodní léčitel, který dokáže vycítit přicházející nemoc a jsou známy i případy, kdy kočka na sebe nemoc převzala a pacient pocítil úlevu. Kočka se snaží nemocného jedince uzdravit pomocí zahřívání, vrnění, či masírování postiženého místa tlapkami, také svou přítomností zlepšuje psychický stav pacienta, snižuje napětí i stres.

Základem felinoterapie je především navodit příjemné prostředí pro pacienta i samotného léčitele, v našem případě myšleno terapeut kočka, která se vybírá z vhodného plemene a především podle povahy i zdravotního stavu. V případě výběru plemene mainské mývalí se může vyskytnout anatomická mutace způsobující nadměrné množství prstů na předních i zadních končetinách, to však není bráno tak, že jedinec s touto vadou nemůže být využíván k felinoterapii, naopak chovatele polydaktylních maine coonů tvrdí, že kočky s touto mutací jsou klidnější a vyrovnanější než plemena ostatní.

Felinoterapie je využívána především v domově důchodců, kde se pacienti oprostí ze stereotypu, pokud se senior cítí odloučen od společnosti, uzavírá se do sebe, přestává

komunikovat, tak slouží kočka jako výborný prostředek a starším lidem pomáhá najít rovnováhu, v případě Alzheimerovi nemoci dokáže zlepšit stav paměti či dokonce napomáhá vzpomínat na již proběhlé události. Dále je felinoterapie aplikována v nemocnicích, dětských domovech nebo ve školách. Výhodu lze vidět ve velikosti kočky, což v případě dětí je důležité. Dětem terapie napomáhá rozvíjet jemnou motoriku například hlazením, drbáním nebo česáním za pomoci hřebene. V případě logopedické vady je vhodná metoda loutkového divadla s kočkami, které umožňuje jak dětem tak dospělým zbavit se studu, ostýchavosti, zlepšení v komunikaci a tedy při vadě řeči dochází k jejich zlepšení nebo vymizení.

V poslední části srovnávám felinoterapii s ostatními zooterapiemi, kdy je přednost její velikost, především u dětí nebo seniorů při svalové dystrofii nezatěžuje pohybový aparát, dále není náročná na prostor, není potřeba speciální výcvik, venčení a je to dáno i povahou, kdy kočka jako introvert se musí postupně získat. Možná se její povaha jeví jako nevýhoda, ale kočka, kterou si musíme získat je věrnější a spolehlivější.

2 DEFINICE ZOOTERAPIE

V českém jazyce nemáme pojmenování pro využití zvířat, která jsou používána jako léčebný prostředek, avšak Anglosaská literatura užívá označení „léčení domácími miláčky“. Mezi miláčky jsou řazena domestikovaná zvířata (pes, kočka), ale také hmyz, drobní hlodavci i rostliny (Nerandžič, 2006).

Souhrnně řečeno, každá organizace využívá vlastní definici zooterapie a jejich používaných druhů. Například Mojžíšová (2001), autoři zooterapie popisují zooterapii jako „Rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem“ (Müller, 2014). Především hlavní podstatou je pozitivní až léčebné působení zvířete na člověka (Nerandžič, 2006).

2.1 Historický vývoj zooterapie

Zvířata pomáhala člověku již v době domestikace, která byla dokázána již před 28 000 lety. Je prokazatelné, že lidé využívali zvířat v různých formách od starověkých civilizací jako zdroj potravy, ochrany, dopravního prostředku, také jako objekt k uctívání, při léčbě antidepressivních a antistresových účinků (Müller, 2014).

Terapeutické nasazování zvířat bylo zaznamenáno například v Belgii v Gheelu od 8. do 9. století, kdy zvířata sloužila jako doplňková terapie zdravotně postižených, v Anglii od 18. století byl založen ústav pro duševně nemocné, kde hlavním zdrojem terapie byla práce na zahradě a kontakt s malými zvířaty, jako jsou králíci a drůbež. V 19. století v Německu vzniklo centrum pro epileptiky, kde od svého počátku bylo využíváno koček, psů, ovcí, koz či také koní. První pokusy byly bohužel zapomenuty, nedostatečně zdokumentovány a první použití zooterapie v nemocnicích v USA dle dochovaných materiálů se odehrálo roku 1919 (Velemínský, 2007) a následně roku 1942 v New Yorku byli nasazováni psi pro rehabilitaci válečných veteránů (Müller, 2014).

Úsilí o začlenění zvířat do klinické psychologie zavedl psychiatr Boris M. Levinson, který si všiml, že jeho pes může vypomoci při terapeutických postupech, jež byly aplikovány na děti, které měly problémy s komunikací (Müller, 2014).

Tohoto problému si B. M. Levinson všiml, když o jeho psa projevil zájem dítě, se kterým bylo obtížné komunikovat, avšak setkání dítěte se psem ho vtáhlo do komunikace, a to také vedlo k uzdravení a vyřešení problému (www.ddhavirov.wz.cz).

Levinson zformuloval hypotézu, dle níž zvířata slouží jako sociální katalyzátor, tedy sociální kontakt zahajuje a podněcuje (Müller, 2014).

V České republice animoterapii propagoval prof. Matějček, prof. Vojtěchovský, prof. Velemínský aj. (Müller a kol., 2014). Roku 1996 byla v Praze založena *Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ)* za účelem šíření pozitivních vlivů soužití lidí se zvířaty (www.aovz.cz).

Výsledky všech těchto činností jsou prolínány výzkumem chování zvířat a lidí, všeobecné i sociální pedagogiky, psychologie, gerontologie, výzkumu socializace, humánní a veterinární medicíny (Müller, 2014).

2.1.1 Dělení podle záměru

Provádění animoterapie je řízeno především záměrem, který si stanoví terapeut s osobami pečujícími o klienta a samotným klientem. Záměrem může být aktivizace obecná či komplexní, kterou je dále navazováno na terapeutické procesy (Freeman, 2014).

2.2 Využívané druhy zvířat

Aktuálně se používá pouze jednoho rozdělení, které je praktikováno dle Michaely Freemanové, kterou bylo stanoveno přibližně deseti kritérií a animoterapie dle užívaného druhu zvířete je řazeno do kritéria č. 1 (Velemínský a kol. 2007).

2.2.1 Hiporehabilitace

Prvním kritériem je typ zooterapie podle zvířecího druhu, kam řadíme například koně, kteří jsou používáni k tzv. hiporehabilitaci, která u nás patří k nejlépe propracovaným (Svobodová a kol, 2009) a rozděluje se do několika odvětví, jako je například parajezdeckví (www.hiporehabilitace-cr.com).

K terapeutické jízdě na koni je potřeba speciální výstroj, jako jsou například košová sedla pro děti bez nohou a dlouhé otěže pro bezruké. V hiporehabilitaci jde především o to, umožnit dětem i dospělým, aby toho dokázali co nejvíce sami bez pomoci druhých (Příkrylová, 1995)

2.2.2 Canisterapie

Canisterapie je léčebný kontakt mezi psem a člověkem (www.canisterapie.cz). Zoorehabilitace probíhá s terapeutickým psem, za přímé asistence člověka. Jde především

o týmovou práci, kdy pes cíleně působí na uživatele služby. Canisterapie napomáhá v krizové situaci, působí na odbourání stresu a pomáhá k zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta (Svobodová, 2011). Asociace zabývající se canisterapií je například společnost Pomocné tlapy o.p.s., která poskytuje služby od roku 2001 (www.canisterapie.cz).

2.2.3 Delfinoterapie

Disciplína animoterapie, k níž je využíváno delfína. Tento druh zooterapie je známá desítky let, ale v ČR není praktikována. Nejznámější delfinárium se nachází na Floridě, v německém Nürnbergu, ale s delfinoterapií se můžeme setkat i na Ukrajině nebo v Izraeli (www.abctehotenstvi.cz).

Klientům nabízí delfinoterapie příjemný prožitek v oblasti komunikace, kontaktu, sociální interakce apod.. Mezi nejdůležitější momenty patří zaujetí prožívanou chvílí, kdy klient zapomene na okolní svět a soustředí se pouze na přítomnost. Nejčastějšími klienty jsou děti s narušeným sociálním kontaktem či komunikací (Velemínský, 2007) u dětí s problematikou řeči a motorikou, či jinou vývojovou nebo mentální vadou (www.dolphins-world.com).

2.2.4 Felinoterapie

Druh animoterapie, při které je využita kočka jako zdroj léčby (www.vitalia.cz). Viz. Kapitola 3.

2.2.5 Lamaterapie

Lamaterapie je druh zooterapie, kdy se využívá lama jako prostředník mezi terapeutem a klientem. Lama patří k velice přátelským a zvědavým zvířatům, čímž jsou vhodné k terapii s tělesně a mentálně postiženým, také využívány pro pacienty s poruchami chování, při léčbě závislostí, po infarktu apod. (Svobodová, 2010).

2.2.6 Drobní hlodavci

Drobní hlodavci a králíci také mohou sloužit v zooterapii. Především je sem řazen křeček morče, potkan, činčila, zakrslý králík apod. Tyto druhy zvířat jsou především využívána u malých dětí, hlavně u autistických jedinců bývá dosahováno velice pozitivních výsledků (Svobodová, 2009).

2.2.7 Ornitoterapie

Využití papoušků v terapii se označuje pod pojmem ornitoterapie. Dříve lidé chovali papoušky proto, že se těšili jejich společností a sloužili především pro zábavu. Papoušci instinktivně dokáží vycítit, zda jim je nablízku majitel nebo osoba blízká, která je potřebuje. Papoušci patří k jedním z mála živočichů, kteří dokáží projevit svou náklonnost k člověku velmi intenzitě a toto kladně působí na lidskou psychiku. Ornitoterapie napomáhá lidem s Alzheimerovou chorobou, dětem, kteří mají problémy s udržením pozornosti a lidem s emocionálními problémy (Velemínský, 2007).

Do ornitoterapie jsou řazeni také holubi, kteří mohou být léčebným subjektem, kde mají antistresový účinek, zprostředkovávají hmatové a jiné důležité vjemy. Vzhledem k jejich velikosti a klidnému chování nehrozí při manipulaci ke zranění (Svobodová, 2010).

3 FELINOTERAPIE

3.1 Terminologické vymezení felinoterapie

Pojem felinoterapie vznikl spojením slov *felis* (v překladu z latiny znamenající kočka) a terapie. Doslovný překlad je tedy kočičí terapie neboli terapie kočkou (Müller O. a kol., 2014), kdy „Dochází k využití pozitivní interakce mezi člověkem a kočkou k léčbě nebo podpoře zdraví člověka“ (www.nchk.estranky.cz).

3.2 Felinoterapie v České republice

Rozvoj terapie kočkou je datován do období konce devadesátých let minulého století (Müller, 2014). V České republice se felinoterapii z chovatelských sdružení organizovaně, cíleně a metodicky věnuje pouze Nezávislý chovatelský klub (NCHK), jehož zakladatelkou je paní Dana Hypšová, která zároveň popisuje zkušenosti, metody pravidla i výsledky práce. Ostatní chovatelé pracují nezávisle, avšak jsou členy Sdružení chovatelů koček, která náleží mezinárodní felinologické federaci FIFe nebo případně členům organizace, kteří se zabývají zooterapií s jinými druhy zvířat (Velemínský, 2007).

3.3 Felinoterapie v zahraničí

Celosvětový program se zvířaty započal v šedesátých letech 20. století, kdy do programu byly zahrnovány návštěvní služby nebo rezidenční forma a od této doby byly provozovány především v nemocnicích, zařízeních pro dlouhodobou léčbu a rehabilitaci (Johnson, 2002).

Felinoterapie je rozšířena především v USA nebo ve Velké Británii. Americká organizace Delta Society, která upřesnila jednotlivé terminologie a podílí se na rozvoji animoterapie nejen v USA patří mezi celosvětově uznávané v tomto odvětví. Ve Spojených státech je také známá organizace IAHAIAO (*International association of Human-Animal Interaction Organizations*), která byla založena roku 1990 zabývající se sdružením národních a přidružených organizací s podporou, rozvojem a pochopením vztahu mezi zvířaty a lidmi v rámci animoterapie. Dále jsou známé Capital Area Animal Welfare Society, Therapeut Foundation a Therapy Dogs International. V evropských zemích se felinoterapie praktikuje například v Rakousku a Německu, kde jsou známé organizace Tierre als Therapie nebo společnost Tieren helfen Menschen (Müller, 2014).

3.4 Historie koček

Z historie koček nejsou dochovány záznamy, které by dokázaly pozitivní působení kočky na člověka, ale již ve vývoji lidstva měly kočky svou úlohu (Müller, 2014). První předkové kočky byly objeveny před dvaceti miliony lety a za přímého předka je považována kočka divoká (Nerandžič, 2006).

Kočka divoká (*Felis silvestris*) z čeledi kočkovitých dosahuje hmotnosti od 1,2 kg do 11 kg a délka se pohybuje okolo 47-80 cm. Kočka divoká má zavalitější stavbu těla než kočka domácí, především je to dáno delší a hustější srstí. Kočka divoká má také větší hlavu, dlouhé vousky a menší uši. Zbarvena šedohnědě s výrazným pruhováním na hřbetu, ocasu a nohou (www.zoohluboka.cz).

Soužití kočky a člověka potvrzují archeologické nálezy z oblasti Kypru a Egypta, kde se kočky zúčastňovaly s člověkem lovu ryb a ptáků. Přibližně před dvěma tisíci lety byla kočka uznána jako převtělené božstvo, z čehož vyplívá pověra o devíti životech kočky (Müller, 2014).

3.5 Anatomie koček

Tělo kočky reaguje dokonale na veškeré podněty a její neobyčejná koordinovanost pohybů je spojena s vysoce specializovanou kostrou, ale také s rychle pracujícími svaly. To vše z kočky dělá výkonného lovce a zajišťuje ji únik v nebezpečných situacích. Rychlost a její ladnost pohybů záleží především na buňkách tvořící svaly (Fogle, 2001).

Na rozdíl od jiných druhů, kočkám byly zachovány rysy těla až na několik zvláštností. Tělo kočky je složeno z 245 kostí, tj. o 39 kostí více než u člověka. Rozdíl znám především ve stavbě páteře, která přechází v dlouhou ocasní část. Obratný a dokonalý pohyb je umožňován díky svalové soustavě za pomoci lehkých a pevných kostí (Pollard, 2001).

Mezi nejnápadnější znaky kostry patří ohebná páteř (Pollard, 2001), kdy nejvariabilnější částí je ocasní část, a to jak u divokých koček tak u domácích. Ocas se skládá z 20 až 23 obratlů, ale vyskytuje se i několik plemen, u kterých ocas zcela chybí nebo je zkrácený. Zcela bezocasou varietou je pumpy (*manx*) a ocasní pahýl se vyskytuje varianta stumpy (*eta manxe*). Pomocí páteře a ocasu udržuje kočka rovnováhu např. při šplhání, chůze na úzké hraně zdi. Dalším důležitým znakem je považován spoj mezi páteří a lopatkami a mezi páteří a pánví. Lopatky na rozdíl od člověka mají trojúhelníkovitý tvar, posunut na stranu hrudníku dosedající na ramenní kost. Zakrnělá klíční kost umožňuje kočce skok se silným odrazem (Říhová, 2007). Za další významný znak se považuje kulovitý kloub na kosti stehenní

(*femur*). Svalová soustava, která se nejvýznamněji podílí na stavbě kočky. Umožňuje dokonale uspořádané a především rychlé a hbité pohyby, které poskytuje především sval na zadní noze, který je uspořádaný tak, že umožňuje prudký pohyb vpřed, který trvá pouze chvíli (Pollard, 2001).

3.6 Kočičí smysly

Velmi dobře vyvinutý kočičí zrak daný umístěním očí, které umožňuje prostorové vidění a velké zorné pole. Nejostřeji kočka vidí ve vzdálenosti 2 až 7 metrů, ale vidění na blízko je horší. Kočka se pomocí pohyblivosti očí a krční páteře skvěle orientuje v prostoru, kde by se mohla pohybovat potenciální kořist (Říhová, 2007). Zajímavostí kočičího zraku je *tapetum lucidum*, které se vyskytuje za sítnici a zvyšuje množství prostoupení světla, které umožňuje noční vidění (www.britannica.com) což způsobuje světélkování očí ve tmě nejen u kočky, ale i dalších nočních živočichů (Říhová, 2007). *Tapetum lucidum* tedy umožňuje především posunutí vlnové délky světla, což způsobí to, že kořist nebo jiné objekty jsou výraznější (www.livescience.com).

Sluch mají kočky také dobře vyvinutý hlavně z pohledu tonů vyšší frekvence a dovedou lépe rozlišit, odkud zvuk přichází. Veškerou tuto schopnost umožňuje pohyblivý boltec (Říhová, 2007).

Čich je důležitější a dvakrát lepší než u člověka. Rozvíjí se již od narození a pomocí něho jsou kořata navedena ke struku matky. Čich má mnoho funkcí a hraje roli při zkoumání potravy, ohledávání teritoria a při seznamování s dalšími jedinci, kdy si pachy jednotlivců velice dobře pamatují (Říhová, 2007).

Kočky jsou vybaveny Jacobsonovým, neboli vomeronasálním orgánem, který se nachází pod nosní dutinou za horními řezáky a obsahuje kanálek, který je spojen s tlamou. Jde o tzv. analyzátor pachu (u koček označováno jako větření, při kterém má kočka tlamu částečně pootevřenou), který slouží k rozlišení chemikálií (především feromonů (www.catbehaviorassociates.com) vyskytující se v moči a při hledání sexuálního partnera (Říhová, 2007).

Receptory pro hmat se nachází především kolem čenichu, v hmatových „vousech“, které najdeme na tváři, v obočí, po stranách hlavy a spodní straně tlapek. Pomocí těchto receptorů je kočka schopna vnímat změny atmosférického tlaku a umožňuje to zkoumání neznámých předmětů (Říhová, 2007).

Chuť je řazena k nejslaběji vyvinutým kočičím smyslům. Kočka neumí rozeznat chuť sladkou, tedy by takové krmiva neměla ani dostávat, protože cukr nedokáže strávit. V případě pozření laktózy mohou nastat u koček trávicí potíže, především průjmy, takže například mléko není pro kočky vhodným nápojem (Říhová, 2007).

3.7 Etologie koček

Kočka patří k nejčastěji chovaným společníkům člověka a znalost jejího chování je pro osoby praktikující felinoterapii nezbytná, především z hlediska zajištění kvality práce a pohody všech zúčastněných (Velemínský, 2007). Abychom kočky lépe porozuměli, měli bychom ji pozorovat, zabývat se jí, aby se podílela na životě rodiny. Kočka se především vyjadřuje postojem těla, který je doplněn mimickými výrazy tváře případně hlasovými projevy. Navzájem se kočky mezi sebou také dorozumí pachem (Říhová, 2007).

Řeč těla je složena vrozeným a naučeným chováním. Například mléčný krok se řadí do pohybů vrozených. V případě, že kotě odloučíme dříve od matky a vyrůstá bez kontaktu s jinými jedinci stejného druhu, může být rozvinuto pouze chování vrozené. Pokud doposud izolované zvíře se dostane do kontaktu s jinými kočkami, mohou u něj nastat dorozumívací problémy (Velemínský, 2007).

Kočka je schopna velmi dobře vyjádřit pohodu, pozornost, obranu nebo strach a téměř pokaždé se jedná o kombinované vyjádření pocitů především celkovým postojem těla, kdy si všímáme postoje končetin, proporcí či postavení přední i zadní části těla, držení hlavy, tvaru a pohybu ocasu nebo stavu srsti. Pokud se zaměřujeme na výraz ve tváři, je brána pozornost na výraz oka, jeho tvar a velikost zornice, postavení uší, hmatových vousů, mimiku nosu a čela. Do gestikulace kočky patří otírání nosem, očichávání, otírání se kolem nohou, přešlapování, lehce zdvižená tlapka (Velemínský, 2007).

3.8 Výběr kočky pro felinoterapii

Výběr kočky záleží na temperamentu chovatele, tolerance a schopnost klienta přijmout kočku či naopak (Nerandžič, 2006). V terapii jsou potřeba obecně zvířata s mírnou, vyrovnanou povahou, musí být socializovaná, především hlavně přátelská k lidem. Samozřejmě je výborný zdravotní stav, dobrá snášenlivost při převozu z místa na místo v případech vzniku kinetózy (Müller, 2014).

3.9 Plemeno mainská mývalí

3.9.1 Kategorie plemene

Mainská mývalí je řazena mezi polodlouhosrstá plemena, kdy selektivním chovem bylo dosaženo různých kvalit srsti (málo či mnoho podsady, měkké krycí chlupy apod.) (ŘÍHOVÁ, 1999), a z genetického hlediska se rovněž jedná o kočky dlouhosrsté. K těmto skupinám koček je dále řazena například Norská lesní kočka, Birma, Turecká van apod. (Říhová, Bílek, 1992).

3.9.2 Historie plemene

Plemeno mainská mývalí se řadí k největším, nejstarším severoamerickým, (Říhová, Bílek, 1992), domestikovaným plemenům a název je odvozen od státu Maine, ležící v USA, kde se kočka původně vyskytovala (Verhoef-Verhallenová, 1997).

Mainská mývalí vznikla na základě biologické domněnky, že tyto kočky byly zkříženy s medvídkem mývalem. Mývala totiž připomíná kočka silným, mohutně osrstěným ocasem a mramorováním, které je nejčastější kresbou těchto koček (Říhová, Bílek, 1992). Další známou teorií a méně nepravdivou zkříženinou kočky domácí a rysa červeného (*felis rufus*) (Pollard M., 2001) nebo, že vznikla křížením norské lesní s kočkou domácí, neboť norská lesní je velice podobná tomuto plemeni. Také jde o plemeno silné, odolné, s dobrými vlastnostmi srsti, aby odolávalo nepříznivým klimatickým změnám a podmínkám. Největší pravděpodobnosti je známý vývoj genů a přírody v průběhu několika let. Během kolonizace na severovýchodě Ameriky připluli lodě z cizích zemí, kde se na palubách nacházelo mnoho plemen koček, však tíživé přírodní podmínky mohli zvládnout silnější jedinci (Andržová, 2006).

Prvním záznamem o mainské mývalí bylo již roku 1861, kdy byly používány vikinky a bylo známo, jak mohou být užitečné, především pro jejich tělesnou stavbu s velkou odolností je to přímo předurčovalo k roli výkonných lovců (Verhoef-Verhallenová, 1997) a proto byli bráni na výpravy (Andržová, 2006).

Roku 1908 byla založena kniha rodokmenů CFA, v níž bylo plemeno registrováno, dále pak v padesátých letech založena organizace Maine Breeders and Fanciers Association MCBFA (USA), která sloužila na ochranu a zachování plemene. Uznána všemi chovatelskými organizacemi byla v osmdesátých letech (www.nchk.estranky.cz).

3.9.3 Stavba těla a smysly

Mainská mývalí patří k největším plemenům koček. Kocouři dosahují hmotnosti až 7 kg, kde kočky jsou přibližně o 2 kg lehčí. Jsou to zvířata robustní, tělo mají protáhlé, svalnaté s mohutným hrudníkem. Nohy jsou silné, středně vysoké s velkými tlapkami. Hlava musí být velmi výrazná s dobře vyvinutými tvářovými oblouky, které jim dodávají typický výraz. Nos a obličej bývá středně dlouhý, tvar hranatý a brada je velmi výrazná (Říhová, Bílek, 1992). Uši jsou velké a v základě široké, umístěné vysoko na hlavě, široko od sebe a špičaté, typické s chomáčky chlupů (Verhoef-Verhallenová, 1997). Oči jsou velmi výrazné a velké, mírně šikmo posazené (Říhová, Bílek, 1992). Ocas mají dlouhý, huňatý, zakončen chocholkou (Schneec, Caravan, 2008). Srst je dlouhá, hustá s jemnou podsadou a má mnoho přírodních barevných variet (Verhoef-Verhallenová, 1997), jako je například varieta Mainská vlnitá, modrobílá, červeně žíhaná, bílá různooká apod. (Fogle, 2001).

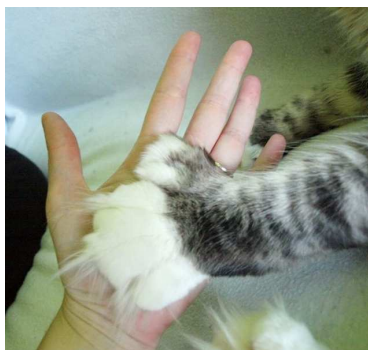
Obr. 1: Mainská mývalí (Němečková, 2015)

3.9.4 Anatomické mutace - polydaktylie

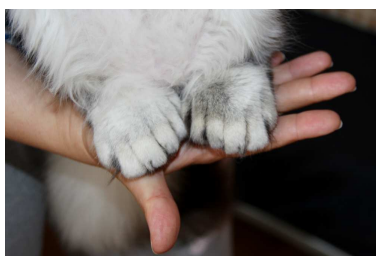
Polydaktylie znamená z řečtiny více „prstů“. Polydaktylie je tedy mutace, která se objevuje nejčastěji u plemene mainská mývalí, protože právě toto plemeno má tento gen jako dominantní, tedy pravděpodobnost výskytu víceprstých koťat v případě kdy jeden z rodičů má více prstů je až 50% (www.modrykocour.cz).

U polydaktylních mainských mývalích koček jsou rozlišovány dva typy polydaktylie. První typ je *mitten paw*, který se vyskytuje u předních nohou, kdy je palec větší oddělený výraznou mezerou od zbytku ostatních prstů. Druhý typ je tzv. *patty paw* u zadních nohou

a vzácněji u předních, kdy všechny prsty mají stejnou velikost a dohromady tvoří zakulacený tvar packy (www.adelheidcats.com).

Obr. 2: Mitten paw (www.adelheidcats.com)

Obr. 3: Patty paw (www.adelheidcats.com)

Co se týká povahy a péče o kočku s polydaktylií, je stejná jako u ostatních koček. Chovatelé tvrdí, že kočky s touto vadou jsou klidnější, uvolněnější, trpělivé než ostatní a jsou vhodné k dětem (www.modrykocour.cz).

V původním standardu plemene Maine coon je uvedeno: “Mohou mít další prsty na každé a všech nohou“. Výraz „Na každé a všech nohou“ byl pozměněn na formulaci „pět prstů vpředu a čtyři vzadu“. Podle mínění chovatelů maine coonů s polydaktylií nebyla formulace změněna s ohledem na jejich zdraví, ale jednalo se o ekonomické rozhodnutí (vystavování koček, které neodpovídaly platnému standardu, kde následně mohly získat ocenění. Chovatelské organizace se tedy shodly na standardu o počtu prstů a ustanovení o nadpočetných prstech bylo odstraněno (www.nchk.estranky.cz).

3.9.5 Povaha

Mainské mývalí kočky jsou přezdívány jako něžní oběi pro svou impozantní velikost a klidnou povahu (Andržová, 2006).

Povahy jsou přátelské, dobře naladěné a obecně vycházejí s ostatními kočkami (Verhoef-Verhallen, 1997). Jsou považovány za milá, přítulná zvířata, která jsou hravá do vysokého

věku (Říhová, Bílek, 1992) a má velmi přátelskou a příjemnou povahu, má ráda děti, je hravá, chytrá, mrštná (Müller, 2014).

Mainský mývalí je příjemným společníkem, neboť dokáže navázat pevný vztah s člověkem. Obecně známo, že i ve vyšším věku bývají velice hravé. Také je přítulná, společenská, i když se setkáváme s výjimky, dobře snášenlivá s ostatními kočkami, zvědavá, ale dokáže být také dosti lenivá. Dobře dávají najevo své pocity a potřeby. Kladný vztah k dětem patří k dalším výborným vlastnostem (www.moje-kocka.cz).

Jde o inteligentního tvora, pokud bude mít podnět se učit, může se naučit spoustu věcí, od chození na vodítku, všímaví, díky tomuto se mohou naučit denní rytmus majitele (např: v případě zaspání má kočka tendenci budit vás (Andržová, 2006).

3.9.6 Zvláštnosti chování

Mainská mývalí má mnoho odlišností v chování na rozdíl od jiných kočičích plemen. Například je plemeno známé, jako tzv. kočkopes. Touto přezdívku si vysloužila díky následování svého pána z místnosti do místnosti, v případě, že majitel odejde, čeká za dveřmi na jeho příchod. Zvláštností je způsob pití vody, do které nejdříve udeří tlapkou nebo nejprve si s pomocí tlapky udělají "naběračku" než se napijí. Jde o instinktivní chování z dávné doby, kdy si nejprve rozbíjely ledovou krustu a teprve poté se napily (Andržová, 2006). Mezi další zajímavost patří spaní na netypických místech, které je převzato od předků, kteří se takto adaptovali na nepříznivé podmínky prostředí (www.moje-kocka.cz).

Mainské mývalí využívají ke komunikaci nejčastěji cvrlikající trylek, to připomíná holubičí vrkání, které zní jemně a tímto mohou dávat najevo svou přízeň, či na něco upozorňují. Mainská mývalí má mnoho variet v komunikaci, avšak nejčastější je předení, které slouží jako uklidnění či potěšení, vyjadřuje přátelství, sounáležitost a mnoho jiných aspektů. Je znám tzv. mléčný krok, který bývá typickým v prvních dnech života kotěte při sání mateřského mléka, pomocí jeho dochází ke stimulaci mléčné žlázy a stimulaci hormonu oxytocinu a tím spouští vylučování mléka matky. Časem je tento rituál v dospělosti představován jako znamení spokojenosti (Andržová, 2007).

4 MAINSKÁ MÝVALÍ VE FELINOTERAPII

Mainskou mývalí předurčuje k terapeutické činnosti především její vyrovnaná povaha a její velikost. Toto plemeno se díky svému majestátnímu a současně přírodnímu vzhledu i energetickému potenciálu přijímáno jak dospělými tak dětmi. Jako podpůrná léčba psychosomatických zátěží se felinoterapie s mainskou mývalí uplatnila u dětí s poruchami chování, poruchami příjmu potravy, sociálně izolovaných, trpících depresí, při pouhrazových stavech, nebo při kombinovaných komplikacích spojených s náhlou životní změnou (<http://www.ifauna.cz>).

S mainskými kočkami v České republice pracuje především Mgr. Z. Štíhlová z Ostravy, speciální pedagog, zaměřující se na poruchy chování u dětí, mládeže i dospělých věnující se felinoterapii již od roku 1999 (www.felinoterapie.cz).

4.1 Příběh Diesela a Charly

V USA pracují s kocourkem Dieselem a kočičkou Charlie, manželé W. Muntzovi. Tyto kočky se narodily roku 2004 a majitelé je již od mala připravovali na společnost lidí, protože si nepřáli, aby jejich kočky, zažily osud zvířat, která nemohla být evakuována, když jižní Floridu zasáhl hurikán Charly. Právě po něm kočička Charly dostala takové jméno, protože pocházela z chovné stanice, která byla zasáhnuta tímto hurikánem a museli nechat zvířata na původním místě. Pro socializaci obou koček udělali maximum.

Při jedné z návštěv potkali paní se dvěma postiženými dětmi, které se do koček zamilovaly. Bylo to oboustranné a matka dětí, která pracovala v nemocnici jako zdravotní sestra tak navrhla majitelům, zda by nechtěli s kočkami přijít do nemocnice. Po rozhodnutí a zvážení všeho v roce 2005 se obě kočky s majiteli složili zkoušky k vykonání zooterapie v Delta Society. Trvalo přibližně rok, než začali plně pracovat, protože je zařízení odmítala, protože převládaly zkušenosti s canisterapií, ale s kočkami zkušenosti chyběly. Až v roce 2006 se manželům ozvalo zařízení pro válečné veterány a jejich návštěvy se v tomto zařízení staly pravidlem. Přítomnost Diesela a Charly je pro rezidenty zařízení velkým obohacením, a pomáhá jim pozvolna se navracet k životu, nalézt zájem o dění kolem sebe, dokonce i některým z nich pomáhá znovu navázat komunikaci s okolním světem (www.felinoterapie.estranky.cz).

4.2 Seahawk

Calicoon Seahawk Helse, zkráceně Seahawk, pracoval spolu se svou majitelkou, Alicí Pursell v zooterapii patrně nejdéle ze všech koček, které získaly certifikát pro vykonávání zooterapie u Delta Society. Neuvěřitelných 14 let! Zažil i velice úspěšnou výstavní kariéru, přičemž dokonce získal titul GIC. Spolu se svou paní navštěvoval mnoho zařízení pro seniory v Batavii, Illinois. Projevoval zvláštní cit zejména pro ty seniory, kteří měli největší emocionální potřeby (www.calitanmc.com).

4.3 Beamer

Celým jménem Quitah Blue Moonbeam II, modrý mainský mývalí kocour získal svůj certifikát pro provozování zooterapie v Delta Society v roce 2003. Jeho majitelka, Margie Smithová tehdy pracovala jako speciální pedagožka v Lincoln School v Harrisburgu v Pennsylvanii. Ve školním roce 2001 – 2002 došlo mezi dětmi k několika rozmíškám a rvačkám na hřišti, jejichž příčinou bylo zejména to, že děti nedokázaly správně číst řeč těla svých spolužáků a někteří z nich se chovali agresivně, zatímco jiní byli odstrčeni od kolektivu. Paní Smithová a její další kolega ze školy se snažili nalézt řešení tohoto problému. A tak se stalo, že Beamer začal dva dny v týdnu docházet na vyučování do třídy paní Smithové. Později kocour usoudil, že nechce zůstat doma sám a jeho návštěvy se protáhly na 3 dny v týdnu, kde pracoval jako řádný „pedagog“, který vyučuje každý den, dva roky. Pomáhal dětem nejen se sociálními dovednostmi, ale byl též velmi trpělivým posluchačem při předčítání, stejně dobrým, jako někteří jeho psi „kolegové“, kteří pomáhají dětem při potížích s hlasitým předčítáním. Občas tvořili ve třídě tým s Rosie, fenou zlaté kolie, které též patří Margie Smithové. Poté, co se Margie přestěhovala, Beamer sice přestal „vyučovat“, stále se však aktivně věnuje AAA i AAT (www.margiesmithanimals.com).

4.4. Ostatní plemena využívaná ve felinoterapii

Do cílového zařízení může docházet kterákoliv kočka, kdy s její přítomností souhlasí zařízení (Velemínský, 2007). Například využívání domácích koček, konkrétně kočky bez průkazu původu mají výhodu v rozšíření mezi majiteli, protože jsou snadno dostupné. Nevýhodou oproti ušlechtilým kočkám je jejich temperament (Svobodová, 2010).

Dále jsou využívány kočky siamské, které jsou typické velmi štíhlou stavbou těla (Říhová, 1999), typicky modrýma očima a zbarvením srsti. Toto plemeno je známé svou

tzv. hovorovou povahou, kdy vydávají hlasité zvuky pro navázání komunikace nebo v případě nesouhlasu. Siamské kočky jsou velice sociální, bývají rády středem pozornosti, což předurčuje jejich vhodnost pro lidi, kteří mají rádi zvířecí společnost (Verhoff-Verhallenová,1997).

Ragdoll (v překladu „hadrová panenka“) se řadí k větším plemenům koček, jenž se využívá ve felinoterapii (Svobodová, 2010). Jsou to kočky se středně dlouhou srstí, kde jejich předností je přátelská, klidná povaha, o které už dostatečně vypovídá jejich název (Říhová, 1999).

Perská kočka patří k nejoblíbenějším plemenům koček, což je způsobeno jejich majestátním zjevem, dlouhou hedvábnou srstí s hustou podsadou (Hypšová, 2015). Hlavu mají kulatou, masivní s plnými lícemi, trup středně velký, zavalitý na nízkých nohou (Fogle, 2011).

Její vzhled byl definován zakladatelem etologie DR. K. Lorenzem tak, že svou stavbou těla připomínají „lidské dítě“ a probouzí v nás ochranné pocity pomáhající budovat pouto mezi člověkem a kočkou (www.nchk.estranky.cz).

Norská lesní kočka je polodlouhosrsté plemeno, které patří mezi přírodní plemena, podobně jako mainská mývalí nebo kočka sibiřská (www.nchk.estranky.cz).

Je atletické, svalnaté postavy s vysokými silnými končetinami, velmi dlouhý ocas, srst je dlouhá, podsada bohatá, silné a mastné krycí chlupy, které mají voděodolné vlastnosti (Říhová, 2007).

K prvním importům Norských lesních koček do dalších zemí došlo roku 1979 do USA a Německa, roku 1980 do Velké Británie a do České republiky byla první Norská kočka přivezena Ing. M. Šandou v roce 1997. Norské lesní kočky jsou silné, něžné, přátelské a velmi inteligentní, mají rádi společnost (www.nchk.estranky.cz).

5 METODY FELINOTERAPIE

5.1 Aktivity za pomoci zvířat (AAA)

Animal assistend activities je metoda felinoterapie za asistence kočky a jsou rozlišovány formy pasivní, kdy je stálá přítomnost kočky v prostorách daného zařízení, nebo forma interaktivní, která se dále dělí na stálé umístění zvířete, při kterém je nutno o kočku pečovat a na návštěvní, kdy zvíře přichází do zařízení určitý den ve stanovenou hodinu se klade důraz na dobrou spolupráci a komunikaci mezi personálem, návštěvním týmem a klienty (Müller, 2014).

Známé také jako „přirozený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností“ (Freeman M., 2014).

Cíle jsou definovány terapeutem společně s osobami, které pečují o klienta. Cílem mohou stanovit například zlepšení komunikace, motivace, odbourání stresu, uzavřenosti. Avšak jde především o zajištění pozitivních prožitků, aktivizovat klienta. Následkem toho nastává nečekaná interakce, která podporuje naplnění daných cílů. AAA metodu provádí animoterapeut společně s týmem pracovníků, kteří pečují o klienta (Freeman, 2014).

5.2 Terapie za pomoci zvířat(AAT)

Animal assisted therapy je označováno jako terapie přítomností kočky, která je nedílnou součástí terapeutického procesu, kdy je výsledek pozorovatelný objektivně (Müller, 2014).

„Cílený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta“ (Müller, 2014).

Cíle jsou definovány terapeutem obeznámeným cílem habilitace nebo rehabilitace klienta. Stanovovány aby podpořili rozvoj fyzických, sociálních, emocionálních nebo kognitivních funkcí klienta. Především jde o podporu procesu léčby, habilitace nebo rehabilitace (Freeman, 2014).

5.3 Vzdělávání za pomoci zvířat (AAE)

„Přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete, zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních dovedností klienta“ (Freeman M., 2014). Cíle jsou definovány pedagogickým personálem, který spolupracuje s animoterapeutem. Stanovovány pro skupiny studentů nebo individuálně u klientů se specifickými potřebami. Hlavním

cílem je zvyšování motivace k učení a osobnímu rozvoji. Plán animoterapie je integrován do školních osnov, či výukového plánu klienta (Freeman, 2014).

5.4 Krizová intervence za pomoci zvířat (AACR)

„Přirozený kontakt zvířete s člověkem, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourávání stresu a celkové zlepšení psychického nebo i fyzického stavu klienta. V tomto případě se nejedná o krizovou intervenci typu psychologických služeb (protidrogová centra, linky bezpečí), která se řadí mezi formy AAT. Zde se jedná o odezvu na externí krizi“ (Freeman, 2014).

Cíl ovlivňuje náplň a aktuální nepříznivá situace jako je například přírodní katastrofa, kriminální čin apod. Definovány jsou animoterapeutem ve spolupráci s pracovníkem krizové intervence dle potřeby klienta. Hlavním cílem je podpora procesu stabilizace situace. Základní plán je integrován do existujícího plánu krizové situace a především v období před vznikem krize (Freeman, 2014).

5.5 Hraní loutkových pohádek se živými zvířaty

Další metodou rozvíjenou v současné době, je metoda loutkových pohádek se živými zvířaty. Tato činnost tvoří rozhraní mezi AAA a AAT metodami, které jsou vhodné pro zdravé, ale i handicapované děti jakéhokoliv školního věku (www.felinoterapie.estranky.cz).

Scénář je vytvořen dle terapeuta, který využívá rytmických říkanek, výběrem klasických pohádek a lidových písniček, čímž se pokouší aktivně zapojit do hry děti z řad diváků. Zvířata zde mají roli statickou a terapeuti napomáhají lidem touto metodou budovat pozitivní vztah k zvířatům (Müller, 2014).

Znám je také vliv hraní loutkových pohádek se zvířaty na samotné herce, kterými jsou děti i dospělí v rolích. V těchto případech se pozoruje počáteční fáze trémy s následným zklidněním a uvolněním, což je vyjadřováno formou psychické relaxace. Vzhledem k tomu že dochází k odpoutání pozorností od sebe samých a nastává vědomá činnost, která se zaměřuje na souhru, živá zvířata, na reakci dětí i ostatních diváků, je touto činností pozitivně působeno na všechny, kteří se toho účastní. Tato metoda umožňuje a napomáhá se uvolnit, zbavit se ostychu a přerušuje bariéry, které způsobují pocit méněcennosti. Hraním těchto her umožňuje herci podívat se na svět i na sebe samotného v jiném úhlu a pomalu se přiblížit opravdovému obrazu sebe sama. Ze strany zvířete, je tato hra pro něj chápána jako lov rekvizit či loutek,

nepociťuje nudu a nevšímavost okolí. Tyto situace mohou způsobovat psychické problémy zvířat, které mohou vyústit do nevhodného chování. Tedy i pro kočku má tato hra pozitivní účinky (www.felinoterapie.estranky.cz)

Pomůckami při této metodě mohou být kulisy, hudební nástroje a loutky. Možnosti použití pomůcek jsou rozmanitá, ale bývají velmi obtížně konkretizována. Vše staví na dramaturgii pohádky a použitých rekvizitách. Mezi nezbytné patří škrabadla, proutěné kukaně a pevný krytý stůl i průmyslově vyráběné hračky jako jsou například míčky a myšky. Nutné je také vodítko a postroj pro kočku (www.felinoterapie.estranky.cz).

5.6 Účastníci felinoterapie

Účastníkem felinoterapie je chovatel, klient a kočka, kdy v terapeutických týmech může být zařazen například psycholog, fyzioterapeut atd.. Osoba praktikující felinoterapii by měla mít při sobě rodokmen kočky, očkovací průkaz, potvrzení o čipu a zprávu o způsobilosti kočky pro felinoterapeutickou činnost (Müller, 2014).

5.7 Možnosti využití felinoterapie

5.7.1 Psychologické a zdravotně sociální aspekty felinoterapie

„Podmínky pro použití zvířat jako pomocného prostředku v psychiatrii vycházejí z určitých základních předpokladů, které musí být splněny před aplikací této terapie“ (Odendaal, 2007).

Terapeut musí být kvalifikován a obeznámen s psychoterapií za pomoci zvířat společně se souvisejícími aspekty. Oblast psychická je úzce spojena s oblastí fyzickou. Nemocný, handicapovaný nebo senior se cítí odcizen mimo společnost, čímž může nastat ztráta smyslu života, obzvláště v případech, kdy mu to společnost dává najevo, že již není žádoucí (www.celostnimedicina.cz).

5.7.2 Odpočinek zvířat po felinoterapii

Po provedené návštěvě je potřeba, aby měla kočka dostatek času k odpočinku. Z pohledu praxe to znamená po ukončení návštěvní služby dopřát kočce krátkou procházku v klidném prostředí (např: zahrada, park, posezení na klíně majitele nebo také dopřát jí odpočinek prostřednictvím hry. Tato relaxace by měla před návratem domů trvat přibližně 15 minut, kde

zohledňujeme temperament kočky. Vzhledem ke způsobu jak může být kočka krmena, kdy je předpokládáno volného přístupu jak ke krmivu, tak k vodě během dne, nejsou žádné speciální požadavky na podávání stravy a vody po skončení návštěvy. Samozřejmě je potřeba, aby byl brán ohled na zvyky, a nic není namítáno proti podání pamlsku či jiné formy odměny (Velemínský, 2012).

5.8 Využití u seniorů

Stáří či stárnutí jsou pojmy spojované s osobními či společenskými důsledky (Čeledová, Čevela, 2014). Starý člověk si přeje být přijímán bez podmínek a touží po pocitu blízkosti, fyzickém i verbálním kontaktu s živým tvorem (www.celostnimediceina.cz).

Návštěvy koček s jejich majitelů je aplikováno především v domově důchodců. Jde především o příjemné zpestření pro ty, kteří pociťují nedostatek společnosti či kontaktů ve svém prostředí, nebo jim schází kontakt s živým tvorem. V domově důchodců se felinoterapie aplikuje především v pravidelných návštěvách a v případě výpadku termínu návštěvy je lepší za sebe najít náhradu (Velemínský, 2007).

Během návštěvních programů kočky často prohřívají ruce a dotyk se srstí přináší hmatové stimuly, především relaxaci a zklidnění (Müller, 2014).

Mnoho výzkumů také dokazuje, že kontakt se zvířetem má vliv na snížení kardiovaskulárních rizikových faktorů, kam se řadí například snížení krevního tlaku, dechové frekvence, regulace srdeční frekvence a pulsů atd. (Leser, 2012). Přítomná zvířata také evokují u seniorů vzpomínky na vlastní zvířata a tím navazují kontinuitu se svou minulostí a tímto dochází ke stimulaci paměťových funkcí (Velemínský, 2007), což se může uplatnit v případě výskytu Alzheimerovy choroby. Toto onemocnění narušuje část mozku a způsobuje pokles kognitivních funkcí, kam spadá myšlení, úsudky či paměť a bývá nejčastěji příčinou demence (www.alzheimer.cz). Podle údajů švýcarského svazu pacientů s Alzheimerovou chorobou přibývá. Demence poškozuje paměť, vědomí vlastní biografie, identitu postiženého člověka společně se schopností vyjadřovat se verbálně (Leser, 2012).

Dále zooterapie u seniorů obecně způsobuje vylepšení zdravotního chování, kam se řadí podnět k lepší péči o vlastní osobu, podpora pravidelnosti a rozvržení dne. Obecnými efekty rozumíme podporu vitálních funkcí, v případě dlouhodobější nemoci je pravděpodobnost zvýšení délky života, lepší kvalita života s nezměnitelnými chronickými zdravotními omezeními (Leser, 2012).

5.9 Využití u dětí

Význam felinoterapie je také u dětí, kdy pomáhá přirozeně rozvíjet jejich schopnosti, a to dokonce i v případě postižených jak fyzicky tak u dětí, které trpí mentální poruchou a v jejich začlenění do plnohodnotného života bez předsudků. Tato oblast si zaslouží zvýšené pozornosti, neboť kočka v takovém případě funguje především jako přítel postiženého dítěte, které bez svého uvědomění si tvoří priority, učí se zodpovědnosti, rozvíjí dále své schopnosti motorické, mentální (www.celostnimediceina.cz)

Felinoterapie má vliv na jemnou motoriku. Jemná (obratná, dovednostní atd.) motorika se definuje jako schopnost kontrolovaně zacházet s malými předměty v malém prostoru. Řadí se tam veškeré pohybové aktivity prováděné malými svalovými skupinami, zejména svaly rukou, ale i úst nebo nohou, vyžadující přesnost při plnění motorického zadání (Macháčová, Vyskotová, 2013). Zlepšení motoriky je možno docílit terapií s kočkou, jako například prováděný specifickými potřebami kam patří kartáčování, hlazení, nabízení pamlsků, odepínání nebo připínání postroje (Velemínský, 2012). Dále má felinoterapie za cíl kladný terapeutický vliv u mentální retardace kdy dochází k postižení především vývoje rozumových schopností a k odlišnému vývoji psychických vlastností. Mentální retardací nebo mentální postižení vzniká v důsledku organického poškození mozku, kdy tedy nejde o nemoc ale trvalý stav (www.cs.wikipedia.org). Při tomto stavu je doporučováno co nejvíce času trávit v přírodě a mezi zvířaty, kde bývá sociální prostředí pro děti více pochopitelné, srozumitelné a kde lze naučené návyky využít ve společnosti (www.spokojenedeti.cz).

Dále má felinoterapie vliv, či přispívá ke zlepšení dysfunkce při svalové dystrofii, poruchách chování, smyslových vadách apod. (www.zakladniskolaspecialni.cz).

5.10 Využití v nemocnicích

Dobrovolníci zooterapeuti jsou předem vybráni dle předchozích zkušeností s činností ve zdravotnickém nebo sociálně zaměřeném zařízení, absolvují školení dobrovolníků a pravidelně dokládají očkování zvířete. K tomu aby zooterapie mohla probíhat na jednotlivých odděleních je potřeba souhlas nemocničního hygienika a souhlas zástupce primáře a vrchní sestry kliniky (oddělení). V Thomayerově nemocnici roku 2013 byl zahájen projekt Felinoterapie kdy dobrovolnice začala docházet na oddělení jednotky intenzivní péče Neurologie s kocourkem plemene ragdoll (Sborník, 2014).

Dle Kadlecové (2009) kočka v nemocnici dokáže pacienta oprostit od stereotypu, přináší dotek přírody, normality do neosobního a sterilního prostředí. U pacientů zmírňuje stres,

který je způsoben hospitalizací, odvádí pozornost od bolesti a nepříjemných vyšetření. Podle felinoterapeutů, kteří provádí felinoterapii v nemocnicích, kočka aktivizuje pacienty a tím dokáže zkrátit dobu hospitalizace. Dále zlepšuje psychický stav pacienta, především zbavení stresu i zdravotnický personál. Podle Aspa (in Kadlecová, 2009) pravidelné hlazení snižuje hladinu hormonu kortizolu a také se pozitivně mění hladiny oxytocinu, serotoninu a endorfinů (Odendaal, 2007). A právě tímto působí jako opravdová terapie v oblasti snížení či prevence stresu, léčby bolesti nebo deprese. Výhodou také je, že felinoterapie nemá vedlejší účinky (Kadlecová, 2009).

6 KDO A KDE U NÁS FELINOTERAPII PROVÁDÍ

Felinoterapie v České republice je nejčastěji prováděna v domovech pro seniory či v nemocnicích, kde se v tomto směru pohybuje DpS v Mladé Boleslavi, Soběslavi, v Brně i na Slovensku se docílují výborných výsledků v Kremnici. Felinoterapie v dětském domově probíhá v Havířově. V Brně v dětské nemocnici, respektive ve škole, která je poblíž nemocnice (www.canisterapie.org).

Obr. 4: Felinoterapie (www.lorm.cz)

Obr. 5: Felinoterapie v Soběslavi Lucie Hastrmanová (Hypšová, 2015)

7 PROČ JE KOČKA LEPŠÍ TERAPEUT NEŽ JINÉ DRUHY ZVÍŘAT

Působení kočky může probíhat v omezeném prostoru, kdy kočka nevyžaduje pravidelné venčení, fyzickou spoluúčast nebo venčení. Kočka je samostatná a přitom dokáže vyzařovat velice silnou pozitivní energii. Bývá tedy ideálním terapeutem i společníkem pro osoby s tělesným postižením nebo pro osoby s omezenou hybností. Kočka má povahu introvertní, čímž je záhadnější více než pes. Získat si kočku, která má povahu silné osobnosti bývá náročnější než si získat přízeň psa, který dokáže být poslušnější a věrnější. Nemůže se samozřejmě srovnávat typicky vrozená vlastnost a povahové rysy zvířat odlišných jako je například pes nebo kočka. Pes prezentován jako extrovert, předurčován k družnosti a poslušnosti, kde nabývá protipólu s introvertní kočkou, která je samostatnou osobností vytvářející si vlastní názor na člověka při prvním kontaktu, kdy tento moment je mnohdy rozhodující pro další soužití. Pokud kočka přijme člověka do svého teritoria, jde o vztah silný, rovnocenný a který není dopřán každému (www.felinogrey.cz).

8 ZÁVĚR

Cílem práce bylo získat více informací o zooterapiích obecně, ale především přiblížit felinoterapii, která není poslední dobou již tolik opomíjena a začíná se jí věnovat stále více zájemců. Například v České republice je hlavní představitelkou paní Hypšová z Mladé Boleslavi, která se řadí mezi zakladatele a dále paní Štíhlová z Ostravy.

Zabývala jsem se historií felinoterapie, charakteristikou, metodami, které jsou nejčastěji používány, jak pracovat a jak správně zvolit vhodné plemeno, se kterou se felinoterapie může provádět. Konkrétní plemeno, které jsem si vybrala, byla především mainská mývalí. Důvod mého výběru je především zkušenost, kterou s tímto plemenem mám a také, že některá kořata, která byla odchována v naší chovatelské stanici, se začala využívat ve felinoterapii a jedno z odchovaných je využíváno k terapii a působí především v domově dětí v Havířově. Dále důvod tohoto výběru byla jejich povaha, která se jeví vhodnou pro tento druh terapie. Jde o plemeno klidné, vhodné k dětem a i v případě výskytu anatomických mutací jako například polydaktylie, tak i přes tuto vadu mohou provádět felinoterapii a je dokázáno, že toto plemeno s více prsty je mnohem klidnější než plemena ostatní.

V části své práce jsem se také zabývala vlivem felinoterapie na lidské zdraví. Přínos felinoterapie je členěn na pozitivní působení na fyzický stav jedince, kam řadíme například snížení hormonu stresu adrenalinu, zlepšení jemné a hrubé motoriky, dále je členěna na psychický stav jedince kam patří snížení pocitu deprese, stresu a celková aktivizace pacienta. Felinoterapie také napomáhá z hlediska sociálního, kam patří zlepšení komunikace, vybavení si vzpomínek, kde se pozoruje zlepšení především při výskytu Alzheimerova.

Felinoterapie je upřednostňována zvláště pro děti i seniory především z důvodu velikosti a nízké hmotnosti zvířete, jeho nenáročností, způsobem chovu, menšími nároky na prostor spolu s malou potřebou speciálního výcviku, jako tomu bývá například u psů. Na tuto problematiku jsem se zaměřila především u konce své práce a cílem bylo vyzdvihnout výhody felinoterapie oproti jiným.

Toto odvětví je velice zajímavé, především co se týká vztahu člověka a zvířete a jeho působení na celkový zdravotní stav. Například je pozoruhodné, že zahříváním, masírováním pomocí tlapek, vrněním ale i pouhou společností je pozorováno několika pozitivních výsledků. V posledních letech je tento druh terapie stále populárnější a již jsou i lépe dostupné publikace jak ze zahraničí, tak i v České republice.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

NERANDŽIČ, Zoran. *Animoterapie, aneb, Jak nás zvířata léčí: praktický průvodce pro veřejnost, pedagogy i pracovníky zdravotnických zařízení a sociálních ústavů*. Praha: Albatros, 2006, 159 s. Albatros Plus, 59. ISBN 80-000-1809-8.

POLLARD, Michael. *Encyklopedie koček*. Praha: Slovart, c2004, 384 s. ISBN 80-720-9552-8.

VERHOEF-VERHALLEN, Esther. *Encyklopedie koček*. Překlad Petra Martínková. Praha: Rebo, c1997, 239 s. ISBN 80-858-1584-2.

ŘÍHOVÁ, Marie. *Chov koček*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007, 163 s. Průvodce chovatele (Grada). ISBN 978-80-247-1804-0.

ŘÍHOVÁ, Marie. *Chováme kočky*. Ilustrace Barbora Dančová. České Budějovice: Dona, 1999, 172 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-861-3630-2.

VYSKOTOVÁ, Jana a Kateřina MACHÁČKOVÁ. *Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování*. Praha: Grada Publishing, 2013, 176 s. ISBN 978-802-4746-982.

FOGLE, Bruce. *Kočky: velká obrazová encyklopedie*. Praha: Ottovo nakladatelství - Cesty, 2003, 288 s. ISBN 80-718-1858-5.

ŘÍHOVÁ, Marie a René BÍLEK. *Kočky*. Ilustrace Magdalena Kröhnová. Praha: Orbis pictus, 1992, 150 s. ISBN 80-852-4043-2.

Koně: velká kniha o chovu a výcviku koní. Praha: Cesty, 1995, 207 s. ISBN 80-718-1014-2.

ANDRŽOVÁ, Ivana. *Něžní obři z Ameriky: mainská mývalí kočka (the Maine coon)*. 2., upr. vyd. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2006, 106 s., [24] s. obr. příl. ISBN 80-868-1814-4.

ČEVELA, Rostislav a Libuše ČELEDOVÁ. *Sociální gerontologie: východiska ke zdravotní politice a podpoře zdraví ve stáří*. Praha: Grada, 2014, 238 s. ISBN 978-802-4745-442.

CARAVAN, Marcus Schneck a Jill a [z angličtiny přeložila Markéta ŘAPKOVÁ]. *Svět koček*. Čes. Praha: Svojtka a Vašut, 1997. ISBN 978-807-1803-096.

MÜLLER, Oldřich. *Terapie ve speciální pedagogice*. 2., přeprac. vyd. Praha: Grada, 2014, 508 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4741-727.

SVOBODOVÁ, Ivona. *Využití zvířat v zoorehabilitaci*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2010, 126 s. ISBN 978-80-213-2129-8.

SVOBODOVÁ, Ivona. *Využití zvířat v zoorehabilitaci*. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2010, 126 s. ISBN 978-80-213-2129-8.

LESER, Markus. *Vztah člověka a zvířat: využití zvířat ve švýcarských pobytových zařízeních sociálních služeb*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2012, 90 s. ISBN 978-80-904668-4-5.

FREEMAN, Michaela. *Základy animoterapie: formy, principy a metody terapií za pomoci zvířat*. 5/2014. Česká republika: Barkley Press, 2014. ISBN 1937674304.

SVOBODOVÁ, Ivona. *Zoorehabilitace a aktivity se zvířaty pro rozvoj osobnosti*. Vyd. 43. V Praze: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2009, 108 s. ISBN 978-80-213-1912-7.

Zooterapie ve světle objektivních poznatků: revue littéraire mensuelle. Editor Miloš Velemínský. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-807-3221-096.

Zooterapie ve světle objektivních poznatků. Editor Miloš Velemínský. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-807-3221-096.

ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Vyd. v češtině 1. Praha: Brázda, 2007, 173 s. ISBN 978-802-0903-563.

Internetové zdroje

Alzheimerova choroba [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.alzheimer.cz/alzheimerova-choroba/>

Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.aovz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=81

Beamer [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.margiesmithanimals.com/therapy_animals.html

Canisterapie [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.cz/cz/>

Definice delfinoterapie a využití [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.abctehotenstvi.cz/txt/delfini-nemocne-deti-a-zeny>

Definice hiporehabilitace [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/co-je-hiporehabilitace/>

Delfinoterapie [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.dolphins-world.com/dolphin-assisted-therapy/>

Děti s mentální retardací [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.spokojenedeti.cz/deti-s-postizenim/deti-s-mentalnim-postizenim-clanek>

Felinoterapie a její účinky [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.celostnimediceina.cz/felinoterapie-uzdravujici-metoda-kontaktu-cloveka-s-kockou.htm#ixzz3Ufq3s9Wv>

Felinoterapie léčba kočkou [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.vitalia.cz/clanky/felinoterapie-lecba-kockou/>

Jacobsonový orgán u koček [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.catbehaviorassociates.com/what-is-the-vomeronasal-organ/>

Kočí zrak [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/583134/tapetum-lucidum>

Mainská mývalí ve felinoterapii [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.ifauna.cz/kocky/clanky/r/detail/6181/mainska-myvali-velikan-mezi-kockami/>

Mentální retardace [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Ment%C3%A1ln%C3%AD_retardace

Metoda AAA [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.felinoterapie.estranky.cz/clanky/klubove-dokumenty/metodika-felinoterapie-vcetne-loutkovych-pohadek.htm>

Norská lesní kočka [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.nchk.estranky.cz/clanky/norska-lesni-kocka/norska-lesni-kocka---nfo.html>

Obecné pojetí canisterapie [online]. 2015 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://ddhavirov.wz.cz/canis.htm>

Polydaktylie u koček [online]. [cit. 2015-03-29]. Dostupné z: <http://www.modrykocour.cz/kockocteni/zajimavosti/polydaktylie-u-kocek>

Pomůcky při pohádek pomocí zvířat [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.felinoterapie.estranky.cz/clanky/clanky-z-oblasti-aaa-a-aat/pohadka-se-zivymi-zviratky-aneb-jak-kocicka-s-pejskem-delali-dort.html>

Seahawk [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.calitanmc.com/introtan.html>

KADLECOVÁ, Eva. *Seznámení s výzkumným projektem* [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: http://www.nchk.estranky.cz/clanky/sbornik-ze-setkani-nt-a-objektu-pracujicich-v-aaaa-aat/mgr_e_ladlecova---seznameni-s-vyzkumnym-projektem.html

Tapetum lucidum [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.livescience.com/40459-what-do-cats-see.html>

Uzdravující metoda vztahu zvířete a člověka [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.celostnimediceina.cz/felinoterapie-uzdravujici-metoda-kontaktu-cloveka-s-kockou.htm#ixzz3UfNP025o>

Vhodnost mainské mývalí kočky k dětem [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: <http://www.moje-kocka.cz/plemena/mainska-myvali-kocka-76.html>

Výhody canisterapie [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.canisterapie.org/c-64-moznosti-vyhody-kdo-a-kde.html>

GREY, Agáta. *Výhody felinoterapie oproti jiným* [online]. [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: http://www.felinogrey.estranky.cz/fotoalbum/2009/#photo_380

Využití felinoterapie u dětí [online]. [cit. 2015-03-28]. Dostupné z: <http://www.zakladniskolaspecialni.cz/FELINOTERAPIE.html>

Zvláštnosti chování u mainské mývalí [online]. [cit. 2015-04-27]. Dostupné z: <http://www.mojekocka.cz/plemena/mainska-myvali-kocka-76.html>